

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

3. května 2005 *

Ve spojených věcech C-387/02, C-391/02 a C-403/02,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podané rozhodnutími Tribunale di Milano (C-387/02 a C-403/02) a Corte d'appello di Lecce (C-391/02) (Itálie), ze dne 26., 29. a 7. října 2002, která došla Soudu 28. října, respektive 12. a 8. listopadu 2000, v trestních řízeních proti

Silviu Berlusconi (C-387/02),

Sergiu Adelchimu (C-391/02) a

Marcellu Dell'Utri a dalším (C-403/02),

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, P. Jann, C. W. A. Timmermans (zpravodaj), A. Rosas a A. Borg Barthet, předsedové senátů, J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, M. Ilešič, J. Malenovský, U. Løhmus a E. Levits, soudci,

* Jednač jazyk: italština.

generální advokátka: J. Kokott,
vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 13. července 2004,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za S. Berlusconiho G. Pecorellou a N. Ghedinim, avvocati,

- za S. Adelchiho P. Corletem, avvocato,

- za M. Dell'Utri G. Robertim a P. Siniscalchim, avvocati,

- za Procura della Repubblica G. Colombem, G. Giannuzzim, E. Cillem a I. Boccassini, jako zmocněnci,

- za italskou vládu I. M. Bragugliou, jako zmocněncem, ve spolupráci s O. Fiumarou, avvocato dello Stato,

- za Komisi Evropských společenství V. Di Bucci a C. Schmidt, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 14. října 2004,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu první směrnice Rady 68/151/EHS ze dne 9. března 1968 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (Úř. věst. L 65, s. 8; Zvl. vyd. 17/01, s. 3, dále jen „první směrnice o společnostech“), obzvláště jejího článku 6, čtvrté směrnice Rady 78/660/EHS ze dne 25. července 1978, založené na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o ročních účetních závěrkách některých forem společností (Úř. věst. L 222, s. 11; Zvl. vyd. 17/01, s. 21, dále jen „čtvrtá směrnice o společnostech“), obzvláště jejího článku 2, a sedmé směrnice Rady 83/349/EHS ze dne 13. června 1983, založené na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o konsolidovaných účetních závěrkách (Úř. věst. L 193, s. 1; Zvl. vyd. 17/01, s. 58, dále jen „sedmá směrnice o společnostech“), obzvláště jejího článku 16, jakož i článku 5 Smlouvy o EHS (později článek 5 Smlouvy o ES, nyní článek 10 ES) a čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o EHS [později čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o ES a nyní, po změně čl. 44 odst. 2 písm. g) ES].
- 2 Tyto žádosti byly podány v rámci trestních řízení vedených proti S. Berlusconi (C-387/02), S. Adelchimu (C-391/02) a M. Dell’Utri a dalším (C-403/02) pro podezření z porušení ustanovení ve věci nepravdivých informací o společnostech (nepravdivé údaje v účetních zápisech), které stanoví codice civile (dále jen „italský občanský zákoník“).

Právní rámec

Právní úprava Společenství

- 3 Na základě čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy Rada Evropské unie a Komise Evropských společenství postupně odstraňují omezení svobody usazování a v míře nezbytné k dosažení jejich rovnocennosti koordinují záruky, které jsou pro ochranu zájmů společníků i třetích osob vyžadovány v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy o EHS (později čl. 58 druhý pododstavec Smlouvy o ES, nyní čl. 48 druhý pododstavec ES).

- 4 Na tomto základě přijala Rada také různé směrnice, zejména následující směrnice, o něž se jedná ve věcech v původním řízení.

- 5 První směrnice o společnostech se použije v souladu se svým článkem 1 na kapitálové společnosti, jimiž jsou v Itálii následující formy společností: società per azioni (akciová společnost, dále jen „SpA“), società in accomandita per azioni (komanditní společnost na akcie) a società a responsabilità limitata (společnost s ručením omezeným; dále jen „Srl“).

- 6 Tato směrnice stanoví tři opatření, jejichž cílem je chránit třetí osoby, které jednají s těmito společnostmi, a sice: vytvoření spisu obsahujícího určité povinné informace zapisované pro každou společnost do územně příslušného obchodního rejstříku, harmonizaci vnitrostátních pravidel ohledně platnosti závazků přijatých jménem společnosti (což zahrnuje i společnosti v době před jejich vznikem) a ohledně možnosti dovolat se určitých skutečností vůči třetím osobám a konečně stanovení vyčerpávajícího seznamu případů neplatnosti společností.

7 Podle článku 2 první směrnice o společnostech:

„1. Členské státy přijmou nezbytná opatření k zajištění povinného zveřejňování alespoň následujících listin a údajů týkajících se společností:

[...]

f) rozvahu a výsledovku za každé účetní období. Dokument, který obsahuje rozvahu, musí uvádět totožnost osob, které jsou na základě právního předpisu pověřeny ji ověřit. U společností Gesellschaft mit beschränkter Haftung, société de personnes à responsabilité limitée, personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, société à responsabilité limitée a società a responsabilità limitata německého, belgického, francouzského, italského nebo lucemburského práva, uvedených v článku 1, a společností besloten naamloze vennootschap nizozemského práva je povinné použití tohoto ustanovení odloženo ke dni provedení směrnice týkající se koordinace obsahů rozvah a výsledovek a osvobození od povinnosti zveřejňovat všechny dokumenty nebo jejich část u těchto společností, jejichž celková výše rozvahy je nižší než číselný údaj, který zmíněná směrnice stanoví. Rada přijme uvedenou směrnici do dvou let po přijetí této směrnice;

[...]“

8 Článek 3 odstavce 1 a 2 směrnice stanoví:

„1. V každém členském státě je veden spis buď v ústředním rejstříku, nebo obchodním či podnikovém rejstříku pro každou společnost, která je v něm zapsána.

2. Všechny listiny a všechny údaje, které musí být zveřejněny podle článku 2, jsou vloženy do spisu nebo zapsány do rejstříku; předmět zápisů do rejstříku musí být v každém případě uveden ve spisu.“

9 Podle článku 6 uvedené směrnice:

„Členské státy stanoví přiměřené sankce pro případ:

— nezveřejnění rozvahy a výsledovky tak, jak to stanoví čl. 2 odst. 1 písm. f);

[...]“

10 Čtvrtá směrnice o společnostech, která se použije v Itálii na stejné formy společností, jako jsou formy společností stanovené první směrnicí a uvedené v bodu 5 tohoto rozsudku, harmonizuje vnitrostátní ustanovení o sestavování, obsahu, členění a zveřejňování roční účetní závěrky společností.

11 Článek 2 této směrnice stanoví:

„1. Roční účetní závěrka obsahuje rozvahu, výsledovku a komentář k účetní závěrce. Tyto dokumenty tvoří jeden celek.

2. Roční účetní závěrka musí být sestavena jasně a v souladu s touto směrnicí.

3. Roční účetní závěrka musí podávat pravdivý a věrný obraz o stavu aktiv, pasiv, finanční pozici a zisku nebo ztrátě společnosti.

4. Pokud by použití této směrnice nebylo dostačující k podání pravdivého a věrného obrazu podle odstavce 3, musí být poskytnuty další informace.

5. Pokud dojde ve výjimečných případech k tomu, že uplatňování některého ustanovení této směrnice je v rozporu s povinností uloženou v odstavci 3, je třeba povolit výjimku z daného ustanovení, aby byl podán pravdivý a věrný obraz ve smyslu odstavce 3. Každá taková výjimka musí být uvedena v komentáři k účetní závěrce s řádným odůvodněním a s uvedením svého vlivu na aktiva, pasiva, finanční pozici a na zisk nebo ztrátu. Členské státy mohou výjimky vymezit a stanovit odpovídající zvláštní pravidla.

6. Členské státy mohou povolit či vyžadovat, aby se v roční účetní závěrce zveřejnily další informace vedle těch, které musí být zveřejněny v souladu s touto směrnicí.“

¹² Článek 11 uvedené směrnice stanoví, že členské státy mohou povolit společnostem, které nepřekročí určité limity ohledně bilanční sumy, čistého obratu a počtu zaměstnanců, aby sestavovaly zkrácenou rozvahu. Článek 12 téže směrnice obsahuje v tomto ohledu další upřesnění.

- 13 Článek 47 odst. 1 čtvrté směrnice o společnostech, obsažený v jejím oddílu 10, nazvaném „Zveřejňování“, stanoví:

„Řádně [schválená] roční účetní závěrka se spolu s výroční zprávou a zprávou osoby pověřené ověřením účetní závěrky zveřejňují způsobem stanoveným vnitrostátními právními předpisy v souladu s článkem 3 směrnice 68/151/EHS.

[...]

- 14 Podle článku 51 čtvrté směrnice o společnostech, uvedeném v jejím oddílu 11, nazvaném „Audit“:

„1. a) Společnosti si mus[ej]í nechat provést audit své roční účetní závěrky jednou nebo více osobami oprávněnými k provádění auditu účetní závěrky podle vnitrostátních právních předpisů.

b) Osoba nebo osoby pověřené ověřením roční účetní závěrky musí rovněž ověřit, zda je výroční zpráva v souladu s roční účetní závěrkou za dané účetní období.

2. Členské státy mohou společnosti uvedené v článku 11 osvobodit od povinnosti předepsané v odstavci 1.

Použije se článek 12.

3. Pokud je uděleno osvobození uvedené v odstavci 2, stanoví členské státy ve svých právních předpisech přiměřené sankce pro případ, že roční účetní závěrka nebo výroční zpráva dotyčných společností nejsou vypracovávány v souladu s touto směrnicí.“

15 Sedmá směrnice o společnostech, která se v Itálii použije na stejné formy společností, jako jsou formy společností stanovené první a čtvrtou směrnicí a uvedené v bodech 5 a 10 tohoto rozsudku, předepisuje koordinaci vnitrostátních ustanovení o konsolidovaných účetních závěrkách kapitálových společností.

16 Článek 16 odst. 2 až 6 sedmé směrnice o společnostech stanoví ve věci konsolidované účetní závěrky v podstatě stejná ustanovení, jako jsou ustanovení čl. 2 odstavce 2 až 6 čtvrté směrnice o společnostech pro roční účetní závěrky, uvedená v bodě 11 tohoto rozsudku.

17 Článek 38 odst. 1, 4 a 6, obsažený v oddílu 5 sedmé směrnice o společnostech, nazvaném „Zveřejňování konsolidované účetní závěrky“, stanoví:

„1. Řádně schválenou konsolidovanou účetní závěrku a konsolidovanou výroční zprávu spolu se zprávou osoby pověřené ověřením konsolidované účetní závěrky zveřejňuje podnik sestavující konsolidovanou účetní závěrku způsobem stanoveným právem členského státu, jímž se tento podnik řídí, v souladu s článkem 3 směrnice 68/151/EHS.

[...]

4. Má-li však podnik sestavující konsolidovanou účetní závěrku jinou formu, než které jsou uvedeny v článku 4, a neukládají-li mu jeho vnitrostátní právní předpisy v případě dokumentů uvedených v odstavci 1 povinnost zveřejnění stejným postupem jako podle článku 3 směrnice 68/151/EHS, musí je alespoň zpřístupnit veřejnosti ve svém sídle. [...]

[...]

6. Členské státy stanoví přiměřené sankce pro případ, že povinnost zveřejnění podle tohoto článku nebude splněna.“

Vnitrostátní právní úprava

Právo společností

18 Legislativní nařízení prezidenta republiky č. 61 ze dne 11. dubna 2002 o právní úpravě soudně trestných činů a správních deliktů týkajících se obchodních společností v souladu s článkem 11 zákona č. 366 ze dne 3. října 2001 (GURI č. 88, ze dne 15. dubna 2002, s. 4, dále jen „legislativní nařízení č. 61/2002“), které nabylo účinnosti dne 16. dubna 2002, nahradilo hlavu XI knihy V italského občanského zákoníku novou hlavou XI nazvanou „Trestní ustanovení ve věci společností nebo seskupení společností“.

19 Toto legislativní nařízení bylo přijato v rámci reformy italského práva společností, která byla provedena souborem legislativních nařízení přijatých na základě zmocnění stanoveného zákonem č. 366 ze dne 3. října 2001 (GURI č. 234, ze dne 8. října 2001).

20 Článek 2621 italského občanského zákoníku nazvaný „Nepravdivá sdělení a protiprávní rozdělení zisků nebo záloh na dividendy“ ve svém znění před nabytím účinnosti legislativního nařízení č. 61/2002 (dále jen „bývalý článek 2621 italského občanského zákoníku“), stanovil:

„Pokud čin nepředstavuje závažnější soudně trestný čin, budou odnětím svobody na jeden rok až pět let a peněžitým trestem od 1 032 EUR do 10 329 EUR potrestáni:

- 1) Zakladatelé, zakládající společníci, statutární orgány, generální ředitelé, auditori a likvidátoři, kteří ve zprávách, v rozvahách nebo v jiných dokumentech společnosti podvodně uvedou nepravdivé skutečnosti týkající se zřízení nebo hospodářské situace společnosti nebo kteří zatajují zcela nebo částečně skutečnosti týkající se této situace;

[...]“

21 Legislativní nařízení č. 61/2002 zejména doplnilo do článků 2621 a 2622 italského občanského zákoníku nová trestní ustanovení, která stanoví sankce za uvedení nepravdivých informací o společnosti, což je soudně trestný čin zvaný též nepravdivé údaje v účetních zápisech (dále jen, v závislosti od případu, „nový článek 2621 italského občanského zákoníku“, „nový článek 2622 italského občanského zákoníku“ nebo „nové články 2621 a 2622 italského občanského zákoníků“), a které stanoví:

„Článek 2621 (Nepravdivé informace o společnosti)

Nestanoví-li článek 2622 jinak, statutární orgány, generální ředitelé, auditori a správci konkurzní podstaty, kteří s úmyslem oklamat společníky nebo veřejnost

a získat pro sebe nebo pro jiné neoprávněný prospěch uvedou v rozvaze, ve zprávě nebo v jiných informacích o společnosti stanovených zákonem, které jsou určeny pro společníky nebo pro veřejnost, podstatné skutečnosti, které neodpovídají pravdě, ačkoliv jsou tyto předmětem posouzení, nebo opomenou informace, jejichž sdělení je uloženo zákonem, o hospodářské, majetkové nebo finanční situaci společnosti nebo skupině společností, do které společnost patří, způsobem, který adresáty uvádí do omylu o uvedené situaci, budou potrestáni odnětím svobody na jeden rok a šest měsíců.

Stejný trest se uloží také, pokud se informace týkají majetku, který společnost vlastní nebo spravuje na účet třetích osob.

Trest je vyloučen, pokud nepravdivé údaje nebo opomenutí nezmění citelným způsobem vylíčení hospodářské, majetkové nebo finanční situace společnosti nebo skupiny společností, do které společnost patří. Trest je v každém případě vyloučen, pokud nepravdivé údaje nebo opomenutí vedou ke změně hospodářského výsledku účetního období před zdaněním, která není větší než 5 %, nebo ke změně stavu čistého obchodního majetku, která nepřekročí 1 %.

V každém případě není čin trestný, pokud je důsledkem odhadů, které se posuzovány jednotlivě neliší více než o 10 % od správného hodnocení.

Článek 2622 (Nepravdivé informace o společnosti poškozující společníky nebo věřitele)

Statutární orgány, generální ředitelé, auditoři a správci konkurzní podstaty, kteří s úmyslem oklamat společníky nebo veřejnost a získat pro sebe nebo pro jiné neoprávněný prospěch uvedou v rozvaze, ve zprávě nebo v jiných informacích

o společnosti stanovených zákonem, určených pro společníky nebo pro veřejnost, podstatné skutečnosti, které neodpovídají pravdě, ačkoliv jsou tyto předmětem posouzení, nebo opomenou informace, jejichž sdělení je uloženo zákonem, o hospodářské, majetkové nebo finanční situaci společnosti nebo skupiny společností, do které společnost patří, způsobem, který adresáty uvádí do omylu o uvedené situaci, čímž způsobí škodu na majetku společníků nebo věřitelů, budou potrestáni, na základě návrhu na zahájení trestního řízení ze strany poškozeného, odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Stejně tak bude řízení zahájeno na základě návrhu, když čin zakládá skutkovou podstatu jiného, dokonce závažnější trestného činu poškozujícího majetek jiných osob, než jsou společníci a věřitelé, kromě případu, kdy je činem poškozen stát, jiné veřejné organizace nebo Evropská společenství.

Pokud se jedná o společnosti podléhající ustanovením části IV hlavy III kapitoly II legislativního nařízení č. 58 ze dne 24. února 1998, budou činy uvedené v prvním pododstavci tohoto článku potrestány odnětím svobody na jeden rok až čtyři léta a trestný čin může být stíhán i bez návrhu.

Pokud se informace týkají majetku, který společnost vlastní nebo spravuje na účet třetích osob, trest se vztahuje i na činy uvedené v prvním a třetím pododstavci tohoto článku.

Trest je vyloučen za činy uvedené v prvním a třetím pododstavci, pokud nepravdivé údaje nebo opomenutí nezmění citelným způsobem vylíčení hospodářské, majetkové nebo finanční situace společnosti nebo skupiny společností, do které společnost patří. Trest je v každém případě vyloučen, pokud nepravdivé údaje nebo opomenutí vedou ke změně hospodářského výsledku účetního období před zdaněním, která není větší než 5 %, nebo ke změně stavu čistého obchodního majetku, která nepřekročí 1 %.

V každém případě není čin trestný, pokud je důsledkem odhadů, které se posuzovány jednotlivě neliší více než o 10 % od správného hodnocení.“

Obecné trestní právo

- 22 Podle čl. 2 druhého a čtvrtého pododstavce codice penale (dále jen „italský trestní zákon“), nazvaného „Časová posloupnost trestních zákonů“:

„Nikdo nemůže být potrestán za čin, který není trestný na základě pozdějšího zákona; v případě odsouzení se výkon trestu zastavuje a důsledky trestu zaniknou.

[...]

Pokud se zákon účinný v době, kdy byl soudně trestný čin spáchán, a pozdější zákon liší, použije se zákon, jehož ustanovení jsou pro pachatele příznivější, pokud již neexistuje pravomocný rozsudek.

Ustanovení předcházejících pododstavců se nepoužijí na zákony, jimiž se stanoví výjimka, nebo na časově omezené zákony.“

- 23 Podle článku 39 italského trestního zákona se soudně trestné činy dělí v podstatě na trestné činy a přečiny, přičemž trestné činy jsou v souladu s článkem 17 téhož zákona doprovázeny určitými typy přísnějších trestů než přečiny.

- 24 Z článku 158 prvního pododstavce zákona vyplývá, že promlčecí lhůta běží od dokonání soudně trestného činu, a nikoliv od doby, kdy soudně trestný čin vyšel najevo.
- 25 Kromě toho z článků 157 a 160 tohoto zákona vyplývá, že promlčecí lhůty činí nejvýše tři roky až čtyři a půl roku pro přečiny, jaké jsou stanoveny v novém článku 2621 italského občanského zákoníku, a pět až sedm a půl roku pro trestné činy, jaké byly uvedeny v bývalém článku 2621 italského občanského zákoníku a jaké jsou stanoveny v novém článku 2622 téhož zákoníku. Článek 160 italského trestního zákona stanoví maximální délku promlčecí lhůty v případě přerušení plynutí této promlčecí lhůty.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 26 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že ve třech trestních řízeních dotčených ve věcech v původním řízení byly soudně trestné činy, které jsou kladeny za vinu obviněným, spáchány v režimu bývalého článku 2621 italského občanského zákoníku, čili před nabytím účinnosti legislativního nařízení č. 61/2002 a nových článků 2621 a 2622 tohoto zákoníku.
- 27 Ve věci C-387/02 zahájil giudice per le indagini preliminari (soudce pro předběžná vyšetřování) Tribunale di Milano rozhodnutím ze dne 26. listopadu 1999 řízení proti S. Berlusconi před prvním trestním senátem tohoto soudu. Obviněnému kladl za vinu, že v letech 1986 až 1989 měl uvést nepravdivé údaje týkající se ročních účetních závěrek společnosti Fininvest SpA a jiných společností stejnojmenné skupiny ve své funkci jakožto předseda této společnosti a hlavní akcionář společností této skupiny. Tyto nepravdivé údaje měly umožnit vytvářet tajné rezervy určené k financování určitých, údajně protiprávních operací.

- 28 Ve věci C-403/02 z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že p. Dell'Utri, p. Luzi a p. Comincioli jsou trestně stíháni před čtvrtým trestním senátem Tribunale di Milano pro sestavování nepravdivých rozvah až do roku 1993.
- 29 Věc C-391/02 má původ v odvolání podaném S. Adelchim proti rozsudku Tribunale di Lecce ze dne 9. ledna 2001, kterým byl uznán vinným z trestného činu uvádění nepravdivých údajů týkajících se společností La Nuova Adelchi Srl a Calzaturificio Adelchi Srl, jichž byl jediným statutárním orgánem. Tyto činy, spáchané v roce 1992 a 1993, se týkají fiktivních dovozních a vývozních celních operací, jakož i vystavování údajně nepravdivých účtů těmito společnostmi. Nevyhnutelným důsledkem tohoto bylo, že se v rozvahách uvedených společností objevily náklady vyšší než skutečné náklady a čistě fiktivní příjmy, a tedy obchodní obrat rozdílň od skutečného obratu.
- 30 V návaznosti na nabytí účinnosti legislativního nařízení č. 61/2002 obvinění v těchto třech řízeních uplatnili, že se na ně mají použít nové články 2621 a 2622 italského občanského zákoníku.
- 31 Předkládající soudy uvádějí, že použití těchto nových ustanovení by zabránilo tomu, aby činy původně stíhané jako trestné činy podle bývalého článku 2621 italského občanského zákoníku mohly být trestně stíhány, a to z následujících důvodů.
- 32 Zprvé, i když činy mohou být v zásadě stíhány na základě nového článku 2621 italského občanského zákoníku státním zastupitelstvím z úřední moci, tedy bez

podání návrhu na zahájení trestního stíhání, tento soudně trestný čin bude nadále představovat přečin, který je v důsledku toho podroben promlčecí lhůtě v maximální délce čtyř a půl roku, a nikoliv již trestný čin, který má promlčecí lhůtu nejdéle sedm a půl roku, stanovenou v bývalém článku 2621 italského občanského zákoníku. Tak by ve věcech v původním řízení byly soudně trestné činy stanovené v novém článku 2621 italského občanského zákoníku nutně promlčeny.

- 33 Zadruhé, podle těchto soudů znamená zároveň tato změna kvalifikace soudně trestného činu, že navazující soudně trestné činy, jako zločinné spolčení, trestný čin praní špinavých peněz nebo podílnictví, by nemohly vést k trestnímu stíhání, protože tyto trestné činy jsou spojeny s předchozí existencí trestného činu, a nikoliv přečinu.
- 34 Zatřetí, pokud s ohledem na trestný čin stanovený v novém článku 2622 italského občanského zákoníku nebyly činy dotčené v původním řízení dosud promlčeny, nemohou přesto vést k trestnímu stíhání na základě tohoto článku, pokud společník nebo věřitel, který se cítí poškozen chybnými údaji, nepodal návrh na zahájení trestního stíhání, když totiž podání návrhu je podmínka nezbytná pro zahájení trestního stíhání na základě tohoto ustanovení, alespoň pokud se, jak bylo zjištěno v trestních řízeních dotčených v původním řízení, nepravdivé údaje týkaly společnosti nekotovaných na burze.
- 35 Nakonec uvedené soudy konstatují, že stíhání těchto činů může zároveň narazit na prahové hodnoty stanovené identicky jak v novém čl. 2621 třetím a čtvrtém pododstavci, tak i v čl. 2622 pátém a šestém pododstavci italského občanského zákoníku, podle kterých je vyloučen trest za nepravdivé údaje, pokud mají tyto činy nepodstatné účinky nebo minimální závažnost, a sice, pokud mají zejména za důsledek pouze změnu buď hrubého hospodářského výsledku účetního období, která není větší než 5 %, nebo změnu čistého obchodního majetku, která nepřekročí 1 %.

36 S ohledem na tyto úvahy se předkládající soudy, podobně jako státní zastupitelství, domnívají, že v projednávaných řízeních vyvstaly otázky ohledně přiměřenosti nebo nepřiměřenosti sankcí stanovených novými články 2621 a 2622 italského občanského zákoníku ve vztahu buď k článku 6 první směrnice o společnostech, tak jak je vykládána Soudním dvorem, zejména v rozsudku ze dne 4. prosince 1997, Daihatsu Deutschland (C-97/96, Recueil, s. I-6843), nebo článku 5 Smlouvy, z něhož vyplývá podle ustálené judikatury počínaje rozsudkem ze dne 21. září 1989, Komise v. Řecko (68/88, Recueil, s. 2965, body 23 a 24), že sankce za porušení ustanovení práva Společenství musejí mít účinný, přiměřený a odrazující charakter.

37 Za těchto podmínek se Tribunale di Milano rozhodl přerušit řízení ohledně věci C-387/02 a položit Soudnímu dvoru předběžné otázky, které s ohledem na odůvodnění rozhodnutí o postoupení předběžné otázky mohou být chápány následovně:

- 1) Použije se článek 6 první směrnice o společnostech nejenom v případě nezveřejnění informací týkajících se společnosti, ale rovněž v případě zveřejnění nepravdivých informací o společnostech?

- 2) Musí být respektováni požadavku, aby v případě porušení ustanovení Společenství byly sankce účinné, přiměřené a odrazující, posuzováno s ohledem na povahu nebo na druh abstraktně uvažované sankce, nebo s ohledem na její konkrétní použití s přihlédnutím ke struktuře právního řádu, jehož je součástí?

- 3) Brání zásady vycházející ze čtvrté a sedmé směrnice o společnostech vnitrostátním právním předpisům, které stanoví prahové hodnoty, pod jejichž

úrovni nejsou nepřesné informace obsažené v ročních účetních závěrkách a výročních zprávách akciových společností, komanditních společností na akcie a společností s ručením omezeným relevantní?

38 Ve věci C-391/02 se Corte d'appello di Lecce rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující otázky:

„1) Musejí být s ohledem na povinnost, která je uložena všem členským státům, přijmout ‚přiměřené sankce‘ za porušení stanovená [směrnicí 68/151 a směrnicí 78/660], uvedené směrnice, a obzvláště ustanovení čl. 44 odst. 2 písm. g) Smlouvy [...] ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. f) a článkem 6 směrnice 68/151 a čl. 2 odst. 2 až 4 směrnice 78/660, doplněné směrnicemi 83/349 a 90/605, vykládány v tom smyslu, že tato ustanovení brání zákonu členského státu, který tím, že mění režim sankcí, které byly předtím účinné ve věci soudně trestných činů ohledně práva společností, stanoví ve vztahu k porušení povinností uložených za účelem ochrany zásady zveřejňování a věrnosti a pravdivosti informací týkajících se společností systém sankcí, který konkrétně neodpovídá kritériím účinnosti, přiměřenosti a odrazujícího charakteru sankcí, které slouží této ochraně?

2) Musejí být výše uvedené směrnice, a obzvláště ustanovení čl. 44 odst. 2 písm. g) Smlouvy [...] ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. f) a článkem 6 směrnice 68/151 a čl. 2 odst. 2 až 4 směrnice 78/660, doplněné směrnicemi 83/349 a 90/605 [...], vykládány v tom smyslu, že tato pravidla brání zákonu členského státu, který vylučuje, aby porušení povinností zveřejňování a věrnosti a pravdivosti informací ohledně určitých aktů stanovených právem společností (mezi jiným rozvaha a výsledek) mohlo vést k trestnímu stíhání, pokud předložení nepřesné rozvahy nebo jiných klamavých informací nebo neuvedení informace znamenají změnu hospodářského výsledku účetního období nebo změnu

čistého obchodního majetku společnosti, která nepřekročí určitou prahovou hodnotu vyjádřenou v procentech?

- 3) Musejí být výše uvedené směrnice, a obzvláště ustanovení čl. 44 odst. 2 písm. g) Smlouvy [...] ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. f) a článkem 6 směrnice 68/151 a čl. 2 odst. 2 až 4 směrnice 78/660, doplněné směrnicemi 83/349 a 90/605 [...], vykládány v tom smyslu, že tato pravidla brání zákonu členského státu, který vylučuje, aby porušení povinností uložených společností ohledně zveřejňování a věrnosti a pravdivosti informací mohlo vést k trestnímu stíhání za předpokladu, kdy jsou poskytnuty informace, které jsou sice určeny k oklamání společníků nebo veřejnosti za účelem získání neoprávněného prospěchu, ale jsou důsledkem odhadů, které se posuzovány každý zvlášť neliší od reality v míře vyšší, než je určená prahová hodnota?
- 4) Musejí být, nezávisle na progresivních limitech nebo na prahových hodnotách, výše uvedené směrnice, a obzvláště ustanovení čl. 44 odst. 2 písm. g) Smlouvy [...] ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. f) a článkem 6 směrnice 68/151 a čl. 2 odstavce 2 až 4 směrnice 78/660, doplněné směrnicemi 83/349 a 90/605 [...], vykládány v tom smyslu, že tato pravidla brání zákonu členského státu, který vylučuje, aby porušení povinností uložených společností ohledně zveřejňování a věrnosti a pravdivosti informací mohlo vést k trestnímu stíhání, pokud nepřesnost nebo opomenutí informace s podvodným úmyslem a v každém případě sdělení a informace, jež nevyjadřují věrně a pravdivě majetkovou a finanční situaci a hospodářský výsledek společnosti, nemění ‚citelným způsobem‘ majetkovou nebo finanční situaci skupiny (i když je v pravomoci vnitrostátního zákonodárce, aby definoval pojem ‚citelná změna‘)?

- 5) Musejí být výše uvedené směrnice, a obzvláště ustanovení čl. 44 odst. 2 písm. g) Smlouvy [...] ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. f) a článkem 6 směrnice 68/151 a čl. 2 odstavce 2 až 4 směrnice 78/660, doplněné směrnicemi 83/349 a 90/605 [...], vykládány v tom smyslu, že tato pravidla brání zákonu členského státu, který v případě porušení povinností uložených společností ohledně zveřejňování a věrnosti a pravdivosti informací, které slouží na ochranu zájmů jak společníků, tak třetích osob, vyhrazuje pouze společníkům a věřitelům právo domáhat se uložení sankce, což má za účinek vyloučení obecné a účinné ochrany třetích osob?
- 6) Musejí být výše uvedené směrnice, a obzvláště ustanovení čl. 44 odst. 2 písm. g) Smlouvy [...] ve spojení s čl. 2 odst. 1 písm. f) a článkem 6 směrnice 68/151 a čl. 2 odstavce 2 až 4 směrnice 78/660, doplněné směrnicemi 83/349 a 90/605 [...], vykládány v tom smyslu, že tato pravidla brání zákonu členského státu, který v případě porušení povinností uložených společností ohledně zveřejňování a věrnosti a pravdivosti informací, jež jsou určeny na ochranu zájmů jak společníků, tak třetích osob, stanoví mechanismus, který v sobě zahrnuje obzvláště různé způsoby možností, jak provádět trestní stíhání, a možností systému sankcí, tím, že vyhrazuje výlučně pro soudně trestné činy spáchané k újmě společníků a věřitelů možnost (pro posledně jmenované) zahájit trestní řízení na základě návrhu, jakož i stanovení přísnějších a účinnějších sankcí?“

39 Ve věci C-403/02 se Tribunale di Milano rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Může být článek 6 směrnice 68/151 [...] chápán v tom smyslu, že ukládá členským státům povinnost, aby stanovily přiměřené sankce nejen z důvodu nezveřejnění rozvahy a výsledovky obchodních společností, ale také z důvodu

zfalšování těchto dokumentů a jiných sdělení o společnosti určených pro společníky nebo pro veřejnost a nebo uvedení každé nepravdivé informace o hospodářské, majetkové nebo finanční situaci, kterou je společnost povinna poskytnout o sobě samé, nebo o skupině, do které patří?

2) Je zároveň třeba na základě článku 5 Smlouvy o EHS chápat pojem ‚přiměřený charakter‘ sankcí tak, že je možno ho konkrétně posoudit v normativním rámci (jak trestního práva hmotného, tak procesního) členského státu, a sice jako sankci ‚vhodnou, účinnou a skutečně odrazující‘?

3) Konečně, jsou tyto charakteristiky obsaženy v ustanovení nového článku 2621 ve spojení s novým článkem 2622 občanského zákoníku, ve znění legislativního nařízení č. [61/2002]: obzvláště je možno kvalifikovat jako ‚dostatečně odrazující‘ a ‚konkrétně přiměřené‘ pravidlo, které stanoví (ve výše uvedeném článku 2621 občanského zákoníku), pro trestné činy zveřejnění nepravdivých rozvah, které nevedou k majetkové škodě nebo vedou ke škodě, která je ale při neexistenci návrhu na zahájení trestního řízení podle článku 2622 občanského zákoníku považována za nezpůsobilou pro podání obžaloby, trest odnětí svobody na osmnáct měsíců za přečin? Nakonec, je vhodné předeepsat pro trestné činy stanovené v prvním pododstavci článku 2622 občanského zákoníku (a sice činy spáchané v rámci obchodních společností nekotovaných na burze) možnost zahájit trestní řízení pouze na základě návrhu některého z účastníků řízení (to znamená návrh na zahájení trestního řízení ze strany společníků nebo věřitelů) také vzhledem ke konkrétní ochraně obecného zájmu na ‚transparentnosti‘ trhu společností, s ohledem na možné rozšíření tohoto zájmu na úroveň Společenství?“

40 Usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 20. ledna 2003 byly věci C-387/02, C-391/02 a C-403/02 spojeny za účelem písemné a ústní části řízení, jakož i vydání rozsudku.

K předběžným otázkám

Vyjádření předložená Soudnímu dvoru

- 41 Silvio Berlusconi a Marcello Dell'Utri zpochybňují přípustnost předběžných otázek položených ve věci C-387/02, respektive C-403/02. Italská vláda v tomto ohledu rovněž vyjadřuje pochybnosti.
- 42 Položené otázky podle nich směřují k vyloučení použití nových článků 2621 a 2622 italského občanského zákoníku tak, aby trestní řízení mohlo být vedeno na základě bývalého článku 2621 italského občanského zákoníku, ustanovení jednoznačně méně příznivého pro obviněné.
- 43 Přitom i za předpokladu, že by se nové články 2621 a 2622 italského občanského zákoníku ukázaly jako neslučitelné s první nebo čtvrtou směrnicí o společnostech, je podle nich vyloučeno, aby za neexistence trestního ustanovení v použitelném vnitrostátním právu mohli být obvinění na základě uvedených směrnic stíháni a podrobeni rozdílné a přísnější sankci.
- 44 Z judikatury Soudního dvora totiž podle nich vyplývá, že směrnice nemůže sama o sobě zakládat povinnosti jednotlivci, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat. Směrnice nemůže rovněž sama o sobě a nezávisle na vnitrostátním

zákonu členského státu přijatému k jejímu provedení stanovit nebo zpřísnit trestní odpovědnost těch osob, které jednají v rozporu s jejími ustanoveními.

- 45 Odpověď žádaná od Soudního dvora podle nich nemá relevanci pro rozhodnutí sporů probíhajících před předkládajícími soudy, protože ve věcech v původním řízení nemůže být v žádném případě použit bývalý článek 2621 italského občanského zákoníku.
- 46 Zásada, že se na obviněného retroaktivně použije příznivější trestní zákon, základní právo, které je stejně jako zásada legality, jejíž důležitý aspekt představuje, součástí právního řádu Společenství, podle nich brání takovému výsledku.
- 47 Na druhé straně Komise uplatňuje, že předběžné otázky jsou přípustné.
- 48 Přípustnost těchto otázek podle Komise není dotčena eventuálním použitím zásady legality v případě, kdy by z odpovědi dané Soudním dvorem vyplývala neslučitelnost nových článků 2621 a 2622 italského občanského zákoníku s právem Společenství, což by mohlo mít za následek vedení trestního stíhání na základě bývalého článku 2621 tohoto zákoníku, který je pro obviněné méně příznivý.

- 49 Podle Komise je totiž třeba uvést, že v době zjištění skutkových základů trestních řízení vedených proti obviněným ve věcech v původním řízení tyto činy mohly být trestány, a sice na základě bývalého článku 2621 italského občanského zákoníku, a že teprve později byla přijata vnitrostátní ustanovení příznivější pro obviněné, jejichž slučitelnost s právem Společenství je ale v určitých ohledech zpochybňována takovým způsobem, že vnitrostátní soud by mohl mít v projednávaném případě povinnost vyloučit jejich použití.
- 50 V takové situaci to podle Komise nejsou právní předpisy Společenství, které stanoví nebo zpřísňují trestní odpovědnost. Jedná se prostě o zachování účinků vnitrostátního zákona, který byl účinný v rozhodné době z hlediska skutkových okolností a který je v souladu s právem Společenství s tím, že bude ponechán nepoužit pozdější příznivější zákon, který je ale v rozporu s tímto právem.
- 51 Zásada přednosti práva Společenství podle Komise brání použití nových vnitrostátních ustanovení příznivějších pro obviněného na činy spáchané před přijetím těchto ustanovení, pokud by se ukázalo, že tato ustanovení nestanoví přiměřené sankce za porušení pravidel práva Společenství, a jsou v důsledku toho neslučitelná s těmito pravidly, tak jak jsou vykládána Soudním dvorem.

Závěry Soudního dvora

- 52 Podstatou otázek položených předkládajícími soudy je zjistit, zda jsou nové články 2621 a 2622 italského občanského zákoníku z důvodu určitých ustanovení, které

obsahují, slučitelné s požadavky práva Společenství, které se vztahují k přiměřenému charakteru sankcí za porušení ustanovení práva Společenství (viz bod 36 tohoto rozsudku).

K požadavku práva Společenství vztahujícím se k přiměřenému charakteru sankcí

- 53 Úvodem je třeba zkoumat, zda požadavek vztahující se k přiměřenému charakteru sankcí za soudně trestné činy vyplývající z uvedení nepravdivých údajů v účetních zápisech, jak jsou stanoveny v nových článcích 2621 a 2622 italského občanského zákoníku, je uložen článkem 6 první směrnice o společnostech nebo vyplývá z článku 5 Smlouvy, který podle ustálené judikatury připomenuté v bodě 36 tohoto rozsudku předpokládá, že sankce za porušení ustanovení práva Společenství musí být účinné, přiměřené a odrazující.
- 54 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že sankce za soudně trestné činy vyplývající z uvedení nepravdivých údajů v účetních zápisech, jako jsou ty stanovené v nových článcích 2621 a 2622 italského občanského zákoníku, mají za cíl trestat závažná porušení základní zásady, jejíž respektování představuje prvořadý cíl čtvrté směrnice o společnostech, který vyplývá ze čtvrtého bodu odůvodnění a z čl. 2 odst. 3 a 5 této směrnice, podle kterého roční účetní závěrky společností zahrnutých uvedenou směrnicí musí podávat pravdivý a věrný obraz o stavu aktiv, pasiv, finanční pozici a zisku nebo ztrátě společnosti (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 7. ledna 2003, BIAO, C-306/99, Recueil, s. I-1, bod 72 a judikatura tam uvedená).
- 55 Toto konstatování je ostatně možno použít obdobně na sedmou směrnici o společnostech, která ve svém čl. 16 odst. 3 a odst. 5 obsahuje ve věci

konsolidovaných účetních závěrek v podstatě stejná ustanovení, jako jsou ustanovení stanovená čl. 2 odst. 3 a odst. 5 čtvrté směrnice o společnostech pro roční účetní závěrky.

- 56 Co se týče režimu sankcí stanoveného v článku 6 první směrnice o společnostech, znění tohoto ustanovení samo o sobě naznačuje, že tento režim musí být chápán tak, že zahrnuje nejenom případ jakéhokoliv nezveřejňování ročních účetních závěrek, ale také případ zveřejňování účetních závěrek, které nebyly sestaveny v souladu s pravidly předepsanými čtvrtou směrnicí o společnostech, pokud jde o obsah těchto účetních závěrek.
- 57 Uvedený článek 6 se totiž neomezuje na stanovení povinnosti členským státům stanovit přiměřené sankce pro případ nezveřejnění rozvahy a výsledovky, ale stanoví takovou povinnost v případě nezveřejnění těchto dokumentů tak, jak to stanoví čl. 2 odst. 1 písm. f) první směrnice o společnostech. Přitom toto posledně jmenované ustanovení se výslovně odvolává na zamýšlenou harmonizaci pravidel ohledně obsahu ročních účetních závěrek, která byla dosažena čtvrtou směrnicí o společnostech.
- 58 Ze systematiky čtvrté směrnice o společnostech, která doplňuje pro téže formy společností povinnosti určené první směrnicí o společnostech a ve které neexistují obecná pravidla ohledně sankcí, vyplývá, že bez ohledu na případy pokryté zvláštní výjimkou stanovenou v čl. 51 odst. 3 čtvrté směrnice o společnostech, chtěl zákonodárce Společenství skutečně pokrýt režimem sankcí uvedených v článku 6 první směrnice o společnostech porušení povinností obsažených ve čtvrté směrnicí o společnostech a zejména nezveřejnění ročních účetních závěrek v souladu s pravidly stanovenými v tomto ohledu stran jejich obsahu.

- 59 Na druhé straně sedmá směrnice o společnostech stanoví takové obecné pravidlo ve svém čl. 38 odst. 6. Nemůže být zpochybňováno, že tato směrnice pokrývá rovněž zveřejňování konsolidovaných účetních závěrek, které nebyly sestaveny v souladu s pravidly stanovenými touto směrnicí.
- 60 Tento rozdíl obsahu čtvrté a sedmé směrnice o společnostech lze vysvětlit skutečností, že čl. 2 odst. 1 písm. f) první směrnice o společnostech se vůbec nevztahuje na konsolidované účetní závěrky. Článek 6 této směrnice nemůže být tedy použitelný v případě nerespektování povinností ohledně konsolidovaných účetních závěrek.
- 61 Výklad uvedeného článku 6 v tom smyslu, že pokrývá zároveň nezveřejňování ročních účetních závěrek sestavených v souladu s pravidly stanovenými stran jejich obsahu, je kromě toho potvrzen kontextem a cílem dotčených směrnic.
- 62 V tomto ohledu je namístě vzít obzvláště do úvahy, jak konstatovala generální advokátka v bodech 72 až 75 svého stanoviska, prvořadou roli, kterou plní zveřejňování ročních účetních závěrek kapitálových společností, a *a fortiori* zveřejňování ročních účetních závěrek sestavených v souladu s harmonizovanými pravidly týkajícími se jejich obsahu s ohledem na ochranu zájmů třetích osob, cíle jasně zdůrazněného v odůvodněních jak první, tak čtvrté směrnice o společnostech.

- 63 Z toho vyplývá, že požadavek vztahující se k přiměřenému charakteru sankcí za soudně trestné činy vyplývající z uvedení nepravdivých údajů v účetních zápisech, jako jsou ty stanovené v nových článcích 2621 a 2622 italského občanského zákoníku, je uložen článkem 6 první směrnice o společnostech.
- 64 Nicméně je skutečností, že za účelem objasnění dosahu požadavku vztahujícího se k přiměřenému charakteru sankcí stanovených uvedeným článkem 6 může být efektivně vzata do úvahy ustálená judikatura Soudního dvora k článku 5 Smlouvy, z něhož vyplývá požadavek stejné povahy.
- 65 Podle této judikatury musejí členské státy, byť si zachovávají výběr sankcí, zejména dbát na to, aby porušení práva Společenství byla sankcionována za hmotněprávních a procesních podmínek, které jsou obdobné podmínkám použitelným na porušení vnitrostátního práva podobné povahy a závažnosti a které v každém případě dávají sankci účinný, přiměřený a odrazující charakter (viz zejména výše uvedené rozsudky Komise v. Řecko, body 23 a 24; ze dne 10. července 1990, Hansen, C-326/88, Recueil, s. I-2911, bod 17; ze dne 30. září 2003, Inspire Art, C-167/01, Recueil, s. I-10155, bod 62, a ze dne 15. ledna 2004, Penycoed, C-230/01, Recueil, s. I-937, bod 36 a judikatura tam uvedená).

K zásadě retroaktivního použití mírnějšího trestu

- 66 Bez ohledu na použitelnost článku 6 první směrnice o společnostech na nezveřejňování ročních účetních závěrek je třeba podotknout, že na základě článku 2 italského trestního zákona, který stanoví retroaktivní použití mírnějšího trestu, by měly být použity nové články 2621 a 2622 italského občanského zákoníku, i když

nabyly účinnosti až poté, co byly spáchány činy, které jsou základem trestních stíhání vedených ve věcech v původním řízení.

67 V tomto ohledu je namístě připomenout, že podle ustálené judikatury jsou základní práva nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje, přičemž za tímto účelem vychází z ústavních tradic společných členským státům, jakož i z poznatků, které skýtají mezinárodně právní instrumenty týkající se ochrany lidských práv, na jejichž tvorbě členské státy spolupracovaly nebo k nimž přistoupily (viz zejména rozsudky ze dne 12. června 2003, Schmidberger, C-112/00, Recueil, s. I-5659, bod 71, a judikatura tam uvedená, a ze dne 10. července 2003, Booker Aquaculture a Hydro Seafood, C-20/00 a C-64/00, Recueil, s. I-7411, bod 65 a judikatura tam uvedená).

68 Přitom zásada retroaktivního použití mírnějšího trestu je součástí ústavních tradic společných členským státům.

69 Z toho vyplývá, že tato zásada musí být považována za součást obecných zásad práva Společenství, které vnitrostátní soud musí respektovat, když používá vnitrostátní právo přijaté k provedení práva Společenství a v daném případě obzvláště k provedení směrnic upravujících právo společností.

K možnosti dovolávat se první směrnice o společnostech

70 Nicméně vyvstává otázka, zda se zásada retroaktivního použití mírnějšího trestu použije, i když je tato zásada v rozporu s jinými pravidly práva Společenství.

- 71 Pro potřeby sporů v původním řízení však není na místě řešit tuto otázku, protože dotčené pravidlo Společenství je obsaženo ve směrnici, které se soudní orgány dovolávají v rámci trestních řízení vůči jednotlivci.
- 72 Jistě, za předpokladu, že by v závislosti na odpovědích, které by jim byly dány Soudním dvorem, předkládající soudy dospěly k závěru, že z důvodu určitých ustanovení, které obsahují, nové články 2621 a 2622 italského občanského zákoníku neodpovídají požadavku práva Společenství vztahujícímu se k přiměřenému charakteru sankcí, vyplývalo by z toho, podle ustálené judikatury Soudního dvora, že předkládající soudy jsou ze své vlastní pravomoci povinny nepoužívat uvedené nové články, aniž by musely navrhnout nebo čekat na předchozí zrušení těchto článků legislativní cestou nebo jiným ústavním postupem (viz zejména rozsudky ze dne 9. března 1978, Simmenthal, 106/77, Recueil, s. 629, body 21 a 24; ze dne 4. června 1992, Debus, C-13/91 a C-113/91, Recueil, s. I-3617, bod 32, a ze dne 22. října 1998, IN. CO. GE'90 a další, C-10/97 až C-22/97, Recueil, s. I-6307, bod 20).
- 73 Soudní dvůr však rovněž ustáleným způsobem rozhodoval, že směrnice nemůže sama o sobě zakládat povinnosti jednotlivci, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat (viz zejména rozsudek ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další, C-397/01 až C-403/01, Sb. rozh. s. I-8835, bod 108 a judikatura tam uvedená).
- 74 Ve zvláštním kontextu situace, kdy se orgány členského státu v rámci trestních řízení dovolávají směrnice vůči jednotlivci, Soudní dvůr upřesnil, že směrnice nemůže sama o sobě a nezávisle na vnitrostátním zákonu členského státu přijatému k jejímu provedení stanovit nebo zpřísnit trestní odpovědnost těch osob, které jednají v rozporu s jejími ustanoveními (viz zejména rozsudky ze dne 8. října 1987, Kolpinghuis Nijmegen, 80/86, Recueil, s. 3969, bod 13, a ze dne 7. ledna 2004, X, C-60/02, s. I-651, bod 61 a judikatura tam uvedená).

- 75 Dovolávat se v projednávaném případě článku 6 první směrnice o společnostech za účelem přezkoumání slučitelnosti nových článků 2621 a 2622 italského občanského zákoníku s tímto ustanovením by přitom mohlo vést k vyloučení použití režimu mírnějších trestů, které stanoví uvedené články.
- 76 Z předkládacího rozhodnutí totiž vyplývá, že pokud by nové články 2621 a 2622 italského občanského zákoníku musely zůstat nepoužity z důvodu své neslučitelnosti s uvedeným článkem 6 první směrnice o společnostech, mohlo by to vést k tomu, že bude použita zjevně přísnější trestní sankce, jako je sankce stanovená bývalým článkem 2621 tohoto zákoníku, za jehož účinnosti byly spáchány činy, které jsou základem trestních stíhání vedených ve věcech v původních řízeních.
- 77 Takový důsledek by byl v rozporu s omezeními, která vyplývají ze samotné povahy každé směrnice, zakazujícími, jak vyplývá z judikatury připomenuté v bodech 73 a 74 tohoto rozsudku, aby směrnice mohla mít za důsledek stanovení nebo zpřísnění trestní odpovědnosti obviněného.
- 78 S ohledem na vše výše uvedené je namístě odpovědět na předběžné otázky, že v situaci, jako je ta dotčená v původním řízení, se orgány členského státu nemohou v rámci trestních řízení dovolávat vůči obviněnému první směrnice o společnostech jako takové, protože směrnice nemůže sama o sobě a nezávisle na vnitrostátním zákonu členského státu přijatému k jejímu provedení stanovit nebo zpřísnit trestní odpovědnost obviněného.

K nákladům řízení

79 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

V situaci, jako je ta dotčená v původním řízení, se orgány členského státu nemohou v rámci trestních řízení dovolávat vůči obviněnému první směrnice Rady 68/151/EHS ze dne 9. března 1968 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, jako takové, protože směrnice nemůže sama o sobě a nezávisle na vnitrostátním zákonu členského státu přijatému k jejímu provedení stanovit nebo zpřísnit trestní odpovědnost obviněných.

Podpisy.